

Становище

От проф. д-р Венетка Иванова Кацарска, гост - преп. в Тракийски Университет, Педагогически факултет, гр. Стара Загора

ОТНОСНО: представените материали на **Райна Венкова Стойчева** за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Специална педагогика”

Тема на дисертацията: „Играта като средство за социално развитие на децата със специални образователни потребности в общата образователна среда”

Научен ръководител: Доц. д-р Пелагия Терзийска

Становището е изготвено на базата на представените материали - дисертационен труд с посочената по-горе тема, автореферат на труда и посочения списък на седем публикации, свързани с темата.

Общо представяне и актуалност на изследването

Райна Венкова Стойчева има завършена бакалавърска програма по Специална педагогика /Педагогика за лица с интелектуална недостатъчност/ в Югозападния университет „Неофит Рилски” (2002 – 2006 г.). През 2010 г. завършва и магистърска програма по Специална педагогика /Ресурсен учител/. Завършените две образователни степени на висшето образование в известно наше висше училище позволяват на Райна Венкова Стойчева не само да започне работа като специален педагог, но и да фокусира научните си интереси в областта на Специалната педагогика. Съчетаването на практически опит в качеството на специален педагог и ресурсен учител в Помощното училище в гр. Благоевград, в Ресурсния Център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и

ученици със специални образователни потребности /РЦПНОВДУСОП/, асистентската дейност, както и обучението в докторантура приемам за солидна база за осъществяването на успешна изследователска дейност, отразена в разглежданата докторска дисертация.

Дисертационният труд, разработен от Райна Венкова Стойчева под научното ръководство на доц. д-р Пелагия Терзийска от Югозападния университет „Неофит Рилски“ включва 217 страници, от тях 209 – основен текст. Намирам обема за приемлив за дисертационен труд.

Избраната тема е социално значима и актуална. Въпросите, свързани с възпитанието, обучението и рехабилитацията на децата със специални образователни потребности са от особено важно значение и в областта на Специалната педагогика и в цялото Педагогическо направление. Сред тях въпросът за играта като средство за тяхното социално развитие в общата образователна среда, без съмнение, заслужава специално внимание. Последното е свързано както с огромното значение на играта, така и с все още недостатъчната изученост на този проблем у нас.

Концепция на изследването

Предприетото експериментално изследване има ясна концепция. Още в първата част на дисертационния труд, посветена на постановката на изследването ясно са определени основните компоненти на концептуалната рамка – обект, предмет, цел, задачи и хипотеза. Всички те са взаимосвързани. Чрез играта на децата със СОП (обекта на изследването) изследователят насочва вниманието си към социалното развитие на децата в игровата дейност (предмета на изследването) за да постигне заявената цел – стимулиращото влияние на играта при децата със СОП и усвояването чрез нея на социални умения. Умението на докторантката да очертае ясно концепцията на изследването в съответствие с темата личи и при формулирането на хипотезата. Оценявам положително цялостната

концептуална рамка на дисертационния труд, създадена от докторант Райна Стойчева, под научното ръководство на доц. д-р П. Терзийска и включваща също контингента изследвани деца, инструментариума и методиката на изследването.

Теоретична част на изследването

Теоретичната част на изследването включва изясняване съдържанието на основните понятия в ретроспективен и съвременен план, с които докторантката оперира, направен е преглед на наши и чужди нормативни документи и са представени общите характеристики на психофизическото развитие на децата със СОП. Приятно впечатление прави отреждането на специално място на особеностите на речта на децата със СОП, което е и една от най-важните им характеристики.

Теоретична по своята същност е и третата глава. Тя е и много тясно свързана с изследователската задача на докторантката. В нея се обсъжда същността на играта, нейните развиващи функции, основните характеристики на социалното развитие в детска възраст, спецификите на социалното развитие при децата със СОП, проблемите във физическата и социалната среда. С основание и с необходимата компетентност докторантката разглежда процесът на приобщаване (включване) не само като влияещ върху детето със СОП, но и върху целия клас (детската общност). Това оценявам като продължение на съвременна и важна тенденция в Специалната педагогика. Впечатлява споделянето от докторантката на идеи като: окуражаване на учениците, използване от учителите на различни форми за сътрудничество и особено – оценяването на учениците със СОП да е насочено към полаганите усилия, а не само към резултатите от тях, което, за съжаление, все още е честа практика.

Като цяло оценявам положително цялостната теоретична част, включена в двете глави на изследването и намирам, че тя е добра база за

експерименталната част. Приемам, че осведомеността на докторантката по разглежданата тема е много добра (използвани са 145 лит. източници на кирилица, 59 на латиница и 8 интернет-източници) и това ѝ позволява да осъществи качествен научен анализ.

Експериментално изследване и интерпретация на резултатите

Без съмнение, експерименталното изследване е най-важната част от докторската дисертация.

Организацията на изследването и очертаването на етапите на провеждането са добре осъществени. В качеството на участници в експеримента (освен самата докторантка) са включени 27 ученици, както и - 52-ма начални учители, 40 ресурсни учители и 34 родители.

Положително оценявам стремежа на докторантката да осъществи експериментално изследване с деца и възрастни, имащи отношение към разглежданата тема, а също и включването на участници от различни населени места и с различни видове нарушения. Ясно са посочени критериите и показателите на педагогическото наблюдение. Описани са и използваните тестове и начините за интерпретиране на резултатите при всички групи участници в изследването (деца, възрастни).

Заслуга на докторантката и нейният научен ръководител е и осъществяването на развиващ (формиращ), а не само на констатиращ експеримент, което, за съжаление, все още не е рядкост. Изводите от реализирания формиращ експеримент са и непосредствено произтичащи от него и твърде полезни за практиката.

С особена стойност за мен е предложеният Теоретико-приложен модел на педагогическото изследване. В него се фокусират и приносите на докторантката. Моделът прави дисертацията продуктивно ориентирана и в това намирам нейната висока стойност.

В докторската дисертация се съдържат 3 фигури, 5 схеми, 26 диаграми, 39 графики и 8 таблици. Това от една страна добре улеснява възприемането на изследването от ползвателите, а от друга – не оставя съмнение в достоверността му.

Автореферат и публикации

Авторефератът представя в синтезиран вид дисертационния труд. Има известни различия по отношение на представената структура в него с тази на дисертационния труд, но като цяло включва всички части.

Списъкът на публикациите включва седем заглавия, отпечатани в периода 2014 – 2017. Всички са самостоятелно разработени, което оценявам положително.

В публикациите са представени основни положения, отразени в дисертационния труд. Това приемам като възможност да се представят публично и своевременно, научно-изследователските интереси, тези и постижения на докторантката. Положително оценявам и факта, че част от заглавията са включени в чужди издания което позволява с тях да се запознаят и специалисти, интересуващи се от разглежданата тема, извън България.

Приноси

В резултат на предприетото изследване от докторантката Райна Стойчева под научното ръководство на доц. д-р Пелагия Терзийска са направени съществени научно-теоретични и практико-приложни приноси.

Като по-важни могат да се посочат: обогатяването на теорията, свързана с особеностите в развитието на децата със СОП, изясняването на въпроса за влиянието на факторите с по-важно значение за децата със СОП в общата образователна среда, изясняването на ролята на играта за социалното развитие на децата със СОП в естествена среда, очертаването на често срещани нерешени въпроси, свързани с актуалното състояние на

физическата и социална среда и особено - създаденият Теоретико-приложен модел на педагогическото изследване. Намирам приносите за значими за теорията и практиката на Специалната педагогика.

Критични бележки препоръки

Позволявам си да направя бележки относно структурата на Автореферата и на дисертационния труд . Според мен би било по-добре частите в Автореферата, озаглавени „Методологична рамка на изследването” и „Методика на изследването” да бъдат обединени в една структурна част. В дисертационния труд пък обсъждането на получените от изследването резултати може да се отдели от частта, в която се обсъжда организацията на изследването.

По-прецизно следва да се поставят пунктуационните знаци (на места има излишно поставени препинателни знаци, други са пропуснати) както и някои печатни грешки.

Желателно е при цитиране на имената на авторите да се посочва и годината на издаване на труда, в който се обсъждат отнасящите се към текста въпроси (напр. стр. 18, 19, 30, 62 и др.).

Критичните бележки не снижават достойнствата на дисертационния труд и на Автореферата.

Заключение:

На основание изложеното, предлагам на членовете на научното жури с убеденост, на Райна Венкова Стойчева да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Специална педагогика

София, 11. 03. 2018г.

Подпис:

(Проф. д-р Венетка Ив.Кацарска)